

Soru: Ayakkabı ile namaz kılmak caiz midir?

FETVA

Namazın farzlarından biri de secdedir.¹ "Alın yere koyulması" olarak tarif edilen² secde esnasında ayakların yere temas etmesinin gerekliliği fukaha arasında tartışma konusu olmuştur. Hanefî mezhebinde bununla alakalı üç rivayet vardır.³ İlk görüşe göre secde esnasında ayakların yere koyulması farzdır.⁴ Zira Allah Rasülü ﷺ "Ben, yedi kemik üzerine secde etmekle emrolundum: Alın -bunu derken burnuna işaret etti-, eller, dizler ve ayak uçları."⁵ buyurmaktadır. Ayrıca eller, ayaklar ve dizlerden hiçbirini kullanmadan secde yapmak mümkün olmadığına göre secde esnasında bunlardan birini yere koymak da mutlaka farz olur. Mezhep imamlarından secde esnasında dizler ve elleri yere koymanın farz olmadığına dair nakiller mevcuttur. Lakin ayakları yere koymanın farz olmadığına dair herhangi bir rivayet yoktur. O halde farzı yerine getirmek için gerekli olan şeyi yapmak da farzdır kaidesince ayakları yere koymak da farzdır.⁶ Nitekim Muhammed Zahid el-Kevserî (r.a) bu konudaki risalesinde ilk görüşü alarak ayakkabı ile namaz kılmanın caiz olmadığını söylemektedir.⁷ İkinci görüşe göre ise, eller ve dizler gibi ayakların da secde esnasında yere koyulması farz değildir.⁸ Bu gruptaki alimler, hadis-i şerifin farziyet değil sünniyet ifade ettiğini söylemektedirler. Ayrıca eller, dizler veya ayakları yere koymak secdenin mahiyetine (alın yere koymak) dahil değildir. Mahiyetine dahil olmayan bir şeyi secdenin yerine gelmesi için farz kabul etmek de haber-i vâhidle Kur'ân-ı Kerîm'e ziyade yapmak olur.⁹ Haber-i vahidle Kur'ân-ı Kerîm'e ziyade yapmak ise Hanefî usulüne göre caiz değildir.¹⁰ Hanefî mezhebinin üçüncü görüşü ise, ayaklardan birini yere koymanın farz olduğudur.¹¹ Tek ayağın yere koyulmasıyla eda edilen secde geçerli olsa da mekruhtur.¹² Ayakların yere koyulmasından maksat, kişinin yerin sertliğini hissetmesidir.¹³ Buna göre çorap veya ince bir halının varlığı yerin sertliğini hissettirdiğinden ayakların yere temasına mani değildir.

¹ Alâuddîn Ebu Bekir b. Mes'ûd el-Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâi' fi Tertibi's-Şerâi'* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1986), 1/105.

² Alâuddîn Muhammed b. Ali el-Haskefî, *İfâdatu'l-Envâr (Nesamâtu'l-eshâr ile birlikte)* (Beirut: Dâru'd-Dekkâk, 2021), s. 133.

³ Bkz. Muhammed Emin İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr* (Beirut: Dâru'l-Marife, 2015), 2/250.

⁴ Burhanuddîn el-Merğînânî, *et-Tecnis ve'l-mezîd fi'l-fetâvâ* (Beirut: İdâratu'l-Kur'âni ve'l-Ulûmi'l-İslâmiyye, 2004), 1/444.

⁵ Buhari, Ezan, 134 (Hadis No: 812).

⁶ İbrahim b. Muhammed b. İbrahim el-Halebî, *Gunyetü'l-mütemelli fi şerhi Münyeti'l-musallî (Halebî kebîr)*, ts., s. 285.

⁷ Bkz. Muhammed Zâhid el-Kevserî, *Rafu'l-iştibâh an mes'eletey keşfi'r-ru'ûs ve lübsi'n-ni'âl fi's-salât (Külliyâtu'l-Kevserî içerisinde)* (Kâhire: el-Mektebetu'l-Ezheriyye li't-Turâs, ts.), 12/14.

⁸ Bkz. Ekmeluddîn Muhammed b. Mahmud el-Bâbertî, *el-Înâye Şerhu'l-Hidâye* (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1970), 1/305.

⁹ Bkz. İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr*, 2/250.

¹⁰ Bkz. el-Halebî, *Gunyetü'l-mütemelli fi şerhi Münyeti'l-musallî (Halebî kebîr)*, s. 284.

¹¹ Hâfizüddîn Muhammed b. Muhammed b. Şihâb el-Kerderî el-Hârizmî el-Bezzâzî, *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye* (Beirut: Dâru'l-Fikr, 2010), 1/20.

¹² Heyet, *el-Fetâvâ'l-Hindiyeye (el-Fetâvâ'l-Alemgiriyye)* (Beirut: Dâru'l-Fikr, 2014), 1/128.

¹³ Bkz. el-Bezzâzî, *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye*, 1/20.

Hanefî fukahası arasında muhakkiklerin sonuncusu olarak bilinen İbn Abidin (r.a), mevzu ile alakalı rivayetleri cem ederek birinci gruptaki ulemanın “ayakları yere koymadan yapılan secde caiz değildir” ifadesi ile ikinci gruptaki alimlerin “secdede ayakları yere koymak farz değildir.” ifadesini; “ayaklar yere koyulmadan yapılan secde geçerli olsa da mekruhtur.” şeklinde anlamının daha doğru olduğunu ifade etmektedir.¹⁴ Buna göre secde esnasında ayakları yere koymak vaciptir. Şafî mezhebinde de tercih edilen görüş bunun vacip olduğudur.¹⁵

Secdede ayakların yere temasını farz kabul eden alimlerin görüşünü tercih edenler, ayakkabı ile namaz kılmanın caiz olmadığı yönünde fetva vermektedirler. İbn Abidin’in (r.a) tahkiki esas alındığında ise ayakkabı ile kılınan namaz geçerli olsa da mekruh olduğundan iadesi vaciptir. Zira mekruh olarak eda edilen namazı iade etmek vaciptir.¹⁶ Ayrıca namaz kılınacak olan ayakkabının temizliğine de dikkat etmek gerekir. Zira üzerinde namazın sıhhatine engel olacak miktarda bir necasetin bulunduğu ayakkabı ile namaz kılmak da caiz değildir.¹⁷ Nitekim na’leriyle/sandalet namaz kılarken Cibril (a.s) onlarda necaset olduğunu haber verince Allah Rasulü ﷺ na’lerini çıkartmıştır.¹⁸

Allah Rasulü ﷺ ve ashabının na’l ile namaz kıldığına dair rivayeti¹⁹ ayakkabı ile namaz kılmanın cevazına delil olarak kullanmak doğru değildir. Zira Allah Rasulü ﷺ zamanında kullanılan na’l, ayakkabıdan ziyade günümüzdeki parmak arası terlikler veya sandaletlerle benzerlik arz etmektedir. Ayakların yerle temasına mani olmayan bir terlikle veya ayakkabıyla namaz kılmak ise, üzerinde namaza mani bir necaset olmadıkça caizdir. Ayrıca ayakların yere temasını sünnet kabul eden görüş esas alındığında dahi ayakkabıyla namaz kılmanın cevazı cami veya mescitte namaz kılmayanlar için geçerlidir. Zira cami veya mescitlere ayakkabı veya terlikle girmek edepsizlik, caminin kirlenmesine sebebiyet verme ve ibadethanelerinde ayakkabı ile ibadet eden ehl-i kitaba benzeme gibi durumlardan dolayı caiz değildir.²⁰

¹⁴ İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr*, 2/250.

¹⁵ Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatib eş-Şirbînî, *Muğni'l-Muhtac ilâ Marifeti Meâni Elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1994), 1/372.

¹⁶ Kemaluddîn Muhammed b. Abdi'l-Vâhid İbnu'l-Hümâm, *Şerhu Fethi'l-Kadîr ala'l-Hidâye* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2012), 2/481.

¹⁷ el-Kevserî, *Rafu'l-iştibâh an mes'eletey keşfi'r-ru'ûs ve lübsi'n-ni'âl fi's-salât(Külliyâtu'l-Kevserî içerisinde)*, 12/9.

¹⁸ Bkz. Ebu Davud, Salat, 88 (Hadis No: 650).

"بَيَّنَّمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ إِذْ خَلَعَ نَعْلَيْهِ فَوَضَعَهُمَا عَنْ يَسَارِهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ الْقَوْمُ الْقَوْمَ نَعَالَهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ قَالَ 'مَا حَمَلَكُمْ عَلَى الْفَانِكُمْ نَعَالَكُمْ' قَالُوا 'رَأَيْنَاكَ أَقْبَيْتَ نَعْلَيْكَ فَالْقَبِيْنَا نَعَالَنَا' فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ 'إِنَّ جِبْرِيلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَانِي فَأَخْبَرَنِي أَنَّ فِيهِمَا قَدْرًا' وَقَالَ 'إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلْيَنْظُرْ فَإِنْ رَأَى فِي نَعْلَيْهِ قَدْرًا أَوْ أَدَى فَلْيَمْسُخْهُ وَلْيُصَلِّ فِيهِمَا'."

¹⁹ Bkz. Buhari, Salat, 24 (Hadis No: 386).

أَبُو مَسْلَمَةَ سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَزْدِيُّ قَالَ:

سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَمَانَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ "نَعَمْ"

²⁰ Bkz. el-Kevserî, *Rafu'l-iştibâh an mes'eletey keşfi'r-ru'ûs ve lübsi'n-ni'âl fi's-salât(Külliyâtu'l-Kevserî içerisinde)*, 12/10, 15-16.